

BVD-SBP

rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van betekenis
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

A89/005 CO:2097922

2 maart 1989

BULGARIJE REAGEERT VERKRAMPT OP DISSIDENTEN

Terwijl de publieke opinie in Nederland en elders in West-Europa zich massaal heeft gestort op de behandeling van regime-critici in Tsjechoslowakije, staan op hetzelfde moment dissidenten in Bulgarije bloot aan gelijksoortige repressie. De verkrampte wijze waarop in dit in naam zeer hervormingsgezinde land gereageerd wordt op voorzichtige kritische geluiden, die gehoord worden nu het regime glasnost in het vaandel heeft geschreven, toont hoe flinterdun de vernislaag is waarmee ZHIVKOV en de zijnen hun politiek een ander aanzicht trachten te geven.

BULGARIJE REAGEERT VERKRAMPT OP DISSIDENTEN

Nog geen maand nadat Konstantin TELLALOV, de voorzitter van het officiële Bulgaarse Comité voor Mensenrechten en voormalig permanent vertegenwoordiger van zijn land bij de Verenigde Naties in Geneve, de wereld kond deed van de "uitstekende wijze waarop in Bulgarije de rechten van de mens worden eerbiedigd", toonde het ministerie van Binnenlandse Zaken in Sofia wat hieronder verstaan moet worden. Op 11 januari jl. werd namelijk door dit ministerie - waaronder ook het civiele inlichtingen- en veiligheidsapparaat ressorteert - melding gemaakt van de arrestatie in Plovdiv en elders van verschillende leden van de Onafhankelijke Associatie voor de Verdediging van Mensenrechten in Bulgarije. Onder de arrestanten bevonden zich de secretaris van de Associatie - de dichter Petar MANOLOV - en voorzitter Iliya MINEV.

Een dag na de arrestaties verbrak de Bulgaarse pers het tot dan heersende officiële stilzwijgen over deze oppositiegroep. De opgepakte regime-critici werden door Radio Sofia bestempeld als "recidivistische criminelen", die vervolgd zouden worden wegens "misdaden" en het "opzettelijk verspreiden van valse geruchten met als doel wantrouwen te zaaien onder de bevolking jegens de autoriteiten en hun activiteiten". Over de drijfveren van de arrestanten - verdediging van de mensenrechten - zweeg de Bulgaarse pers in alle talen.

De ontstaansgeschiedenis van de Onafhankelijke Associatie voor de Verdediging van Mensenrechten gaat terug tot 1987, toen zes Bulgaren een appel zonden aan de Weense Conferentie die zich bezighield met de toetsing van de Accorden van Helsinki. Zij riepen daarin op tot een grotere druk op Bulgarije om een einde te maken aan de talloze inbreuken op de burgerrechten. Op 16 januari 1988 mondde dit initiatief uit in de oprichting van de Associatie door hetzelfde zetal.

In korte tijd sloten zich tal van voormalige politieke gevangenen, religieuze activisten en andere dissidenten bij deze nieuwe organisatie aan. Tegelijk nam de wrevel bij de Bulgaarse machthebbers toe, die zich niet eerder geconfronteerd zagen met een dergelijke samenbundeling van tegenstanders. Toen vervolgens ook steeds meer representanten van de onderdrukte Turkse minderheid in Bulgarije* zich bij de Mensenrechten-associatie aansloten, groeide bij de autoriteiten in Sofia de vastberadenheid deze opbloeiende oppositiebeweging de kop in te drukken. Voor het tot de genoemde arrestaties van de leiders kwam, werden reeds enkele leden opgepakt en het land uitgezet.

Nog beangstigender voor het regime, is de toenadering tussen de Associatie en een groepering met wortels in de eigen communistische partij: de Discussieclub voor de Ondersteuning van Perestrojka en Glasnost. De oprichting van de Discussieclub, op 3 november 1988 op de Universiteit van Sofia, was het rechtstreekse gevolg van de veelvuldig door de Bulgaarse machthebbers gesuggereerde tolerantie tegenover onafhankelijke politieke groeperingen. Nu zij evenwel geconfronteerd worden met een groepering die zich bedient van hetzelfde vocabulaire, maar tegelijk de vinger op de zere plek legt als woord en daad niet op elkaar aansluiten - hetgeen in Bulgarije eerder regel dan uitzondering is - wordt zonder dralen teruggegrepen op het oude paardemiddel van de repressie. Ook de "Club" wordt in de media doodgezwegen, verspreiding van informatie-materiaal wordt tegengewerkt, aangesloten leden van de

*Zie FOCUS A85/13 BULGAARS-TURKS CONFLICT KOMT IN AMSTERDAM BIJNA TOT EXPLOSIE.

communistiche partij worden berispt en bijeenkomsten worden door politie-invallen verstoord. Niettemin zijn er aanwijzingen dat de Discussieclub kan rekenen op een nog steeds groeiende aanhang onder de bevolking.

De arrestaties van de leden van de Associatie vonden plaats aan de vooravond van het officiële bezoek van de Franse president Mitterrand aan Bulgarije. ZHIVKOV en de zijnen vreesden klaarblijkelijk voor in hun ogen ongewenste contacten tussen politieke opposanten en een Westerse regeringsdelegatie. Een ontmoeting werd zo inderdaad verhinderd, doch het politie-optreden kreeg volop aandacht in de Franse media, hetgeen het zelfgeproclameerde beeld van Bulgarije als een hervormingsgezinde Oostblokstaat verder deed afbrokkelen.

Tenslotte

De Westerse aandacht voor de mensenrechtensituatie wordt ingegeven vanuit de opvatting dat "eerbiediging van de mensenrechten, waarborging van de fundamentele vrijheden en gerechtigheid de meest solide basis voor vrede vormen".* Niet alleen de militaire kracht van het Oostblok, maar ook de mentale instelling achter deze wapens vormt in deze optiek een bedreiging voor het Westen.** Afgaande op de mensenrechtensituatie in Bulgarije kan - onder meer op basis van de recente onderdrukking van dissidenten - geconcludeerd worden dat in dit opzicht in Sofia nog weinig verandering te bespeuren valt in vergelijking met het pre-GORBACHEV tijdperk.

*Notitie over het beleid ten aanzien van Oost-Europa, Joegoslavië en Albanië, Tweede Kamer 1987-1988, 20564, nr. 1-2, 4.

**Jan Zielonka, Nederland en het Oost-Europabeleid: van diplomatiek naar strategisch concept, in: Internationale Spectator 43(1989) 45.